

Wet pensioenverdeling bij scheiding kan eenvoudiger

Naar een begrijpelijke en uitvoerbare Wet pensioenverdeling bij scheiding 2022

15 juli 2020

Koepels onderschrijven doelstelling van wetsvoorstel

Het wetsvoorstel Wet pensioenverdeling bij scheiding 2022 wordt na het zomerreces plenair behandeld. De wet bevat veel goede elementen waarvoor het Verbond van Verzekeraars en de Pensioenfederatie waardering hebben. Zo wordt de standaard verdeling van het pensioen nu automatisch uitgevoerd en hoeven ex-partners niet per definitie in actie te komen. De praktische uitvoering kan volgens de koepels echter wel eenvoudiger. Daarvoor doen we in dit paper een aantal aanbevelingen. Te meer om de complexiteitsreductie in het systeem daadwerkelijk vorm te kunnen geven. De complexiteit dreigt alleen maar toe te nemen.

Uitvoerbaarheid en begrijpelijkheid wetsvoorstel moet beter

Het wetsvoorstel maakt conversie tot standaard bij pensioenverdeling. Ex-partners krijgen daardoor allebei een eigen pensioenaanspraak die niet meer kan worden beïnvloed door de andere partner. Dit komt financiële planning ten goede. In potentie maakt het de uitvoering en communicatie ook overzichtelijk, omdat er 'altijd iets wordt geregeld voor pensioen.' Mensen hoeven decennia na een scheiding niet meer achter hun ex aan voor hun pensioenuitkering. Toch leidt deze oplossing ook tot nieuwe problemen. Het gaat dan om vier zaken.

1. Borg adequate begeleiding tijdens scheiding

Er valt meer winst te behalen als het wetsvoorstel kan waarborgen dat mensen *tijdens* de scheidingsprocedure zich al bewust zijn van de gevolgen die conversie heeft en ook weten dat andere afspraken mogelijk zijn. Hierdoor kan men zelf de afweging maken wat het meest passend is bij hun persoonlijke situatie. Als men er pas later achter komt dat standaard verdeling toch niet passend is en de conversie heeft plaatsgevonden dan is dit onomkeerbaar.

De belangrijkste afspraken moeten worden gemaakt voordat pensioenuitvoerders op de hoogte zijn van een scheiding. Daarom dient onder meer actie te worden gezet op adequate begeleiding door scheidingsprofessionals. Het kabinet staat niet positief tegenover een verplicht pensioenplan. De pensioenkoepels zien daarom graag een alternatief voorstel tegemoet. Er is nu niets wettelijk geregeld om mensen adequaat te

begeleiden. Zowel scheidingsprofessionals als de Raad van de Rechtspraak hebben hierbij een rol te vervullen.

2. Verdere standaardisatie en stroomlijning nodig, partners moeten het logisch vinden

Het bieden van dezelfde keuzemogelijkheden voor pensioenverdeling bij echtscheidingen, scheidingen van tafel en bed én ex-samenwonenden leidt tot meer eenvoud. Op basis van het wetsvoorstel dat voorligt bestaan verschillende verdelingsregimes. Dit onderscheid is niet goed uitlegbaar en leidt tot onnodige complexiteit in de uitvoering van pensioenregelingen. Het is vreemd om samenwonenden niet de *mogelijkheid* te bieden om partnerpensioen én ouderdomspensioen te verdelen. Voor een goede informatievoorziening en uitvoerbaarheid hebben pensioenfondsen en verzekeraars overigens alle benodigde gegevens vanuit de Basisregistratie Persoonsgegevens (BRP) nodig. Pensioenuitvoerders krijgen de datum van scheiding van tafel en bed op dit moment echter niet door (vanuit de BRP). Hierdoor kunnen zij het pensioen op datum scheiding van tafel en bed niet verdelen, terwijl dit op grond van het wetsvoorstel wel moet.

3. Alleen keuzes mogelijk maken als die noodzakelijk zijn of waarde toevoegen voor de partners

Het wetsvoorstel bevat nu een veelheid aan keuzemogelijkheden die hetzelfde doel dienen, namelijk pensioen op een andere manier verdelen dan 50/50. Door relevante keuzemogelijkheden te bieden, blijft keuzevrijheid behouden voor deelnemers, maar wordt het keuzeproces overzichtelijk.

4. Keuze voor een klein bijzonder partnerpensioen niet logisch en onevenredig duur

De koepels hechten aan een adequaat partnerpensioen. Echter moet voorkomen worden dat er een veelheid aan kleine bijzondere partnerpensioenen ontstaan die niet bijdragen aan een adequate inkomenspositie voor nabestaanden maar wel leiden tot complexiteit, een vergrote foutkans in administraties én hogere uitvoeringskosten.

Voldoende tijd voor zorgvuldige overgang

Deze vier oplossingsrichtingen lichten wij puntsgewijs nader toe. Gezien de benodigde aanpassing van de IT-systemen, gegevensaanlevering vanuit de BRP én adequate voorlichting hebben de pensioenkoepels gepleit voor implementatie per 1 januari 2022. Inmiddels is 1 januari 2022 inderdaad de voorgenomen inwerkingtredingsdatum van het wetsvoorstel.

Ad 1. Borg adequate begeleiding tijdens scheiding

Van pensioenuitvoerders mag worden verwacht dat zij ex-partners adequaat informeren over de *gevolgen* van pensioenverdeling. Omdat pensioenuitvoerders pas (te) laat in het proces melding krijgen van een scheiding, kunnen zij slechts een beperkte rol spelen bij adequate begeleiding bij de pensioenverdeling tijdens de scheiding. Zodra pensioenuitvoerders aan zet zijn, is het handelingsperspectief nog maar heel beperkt. Immers, daarvóór moeten ex-partners al de keuze hebben gemaakt of de default gevolgd wordt, een andere verdeling wordt gemaakt of helemaal van verdeling wordt afgezien. De belangrijkste besluiten worden dus genomen voordat een pensioenuitvoerder er bij betrokken is.

Pensioenuitvoerders willen voorkomen dat er teleurstelling of verrassing is tegen de tijd dat de conversie heeft plaatsgevonden. Ex-partners moeten tijdens de scheiding adequaat worden begeleid. Dat is nu op geen enkele manier geborgd met dit wetsvoorstel. Het voeren van een gesprek tussen overheid en scheidingsprofessionals achten de Pensioenfederatie en het Verbond van Verzekeraars niet afdoende. Er is werk te doen voor zowel scheidingsprofessionals als de overheid/rechtspraak zodat de afspraken echt helder zijn bij een scheiding.

Ook is het van belang dat ex-partners en scheidingsprofessionals zorg dragen voor *volledige* afspraken als wordt afgeweken van de default. Om te weten wat de gevolgen van scheiding voor pensioen zijn en welke afspraken kunnen worden gemaakt zijn meerdere wetten van belang; de Pensioenwet of de Wet verplichte beroepspensioenregeling én de Wet pensioenverdeling bij scheiding. Dit geeft des te meer het belang aan van adequate kennis van pensioenwetgeving bij de scheidingsadvocaten en mediators.

Ad 2. Verdere standaardisatie en stroomlijning nodig, partners moeten het logisch vinden

Vergelijkbare situaties worden verschillend behandeld en er zijn niet uitlegbare verschillen in keuzemogelijkheden en uitkomsten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen echtscheidingen, scheidingen van tafel en bed en samenwonenden. Daardoor weet de deelnemer niet waar hij aan toe is. En het maakt het wetsvoorstel slecht uitvoerbaar.

De pensioenkoopels stellen daarom dezelfde keuzemogelijkheden voor alle typen ex-partners voor. Dat is beter uitlegbaar voor alle partners:

- Gehuwden/geregistreerden
Gewenste wettelijke standaard verdeling: ouderdomspensioen en partnerpensioen over huwelijkse periode 50/50. Dit is al geregeld in het wetsvoorstel.
- Scheiding van tafel en bed
Gewenste wettelijke standaard verdeling: ouderdomspensioen én partnerpensioen over huwelijkse periode 50/50 (periode tot de ontbinding die volgt op de scheiding van tafel

en bed óf als echtgenoten daarvoor kiezen het eerdere moment van de scheiding van tafel en bed). Dit is niet geregeld in het wetsvoorstel omdat alleen het ouderdomspensioen wordt verdeeld bij dit type scheiding.

– Samenwonenden

Gewenste situatie: biedt de mogelijkheid om ouderdomspensioen en partnerpensioen vrijwillig over de samenlevingsperiode 50/50 te verdelen na tijdige melding. Dit is niet geregeld in het wetsvoorstel. Op grond van de Pensioenwet ontstaat bij beëindiging van de samenleving wel automatisch een bijzonder partnerpensioen maar is verdeling van het ouderdomspensioen niet mogelijk. Dit is dus anders dan bij gehuwden en zelfs tegengesteld aan wat er is geregeld bij scheidingen van tafel en bed.

Aanbeveling voor scheiding van tafel en bed: de wet kan eenvoudiger en begrijpelijker door op te nemen dat bij scheidingen van tafel en bed wordt aangesloten bij de methodiek die geldt voor echtscheidingen. Dit betekent dat bij een scheiding van tafel en bed niet alleen het ouderdomspensioen over de huwelijkse periode 50/50 wordt verdeeld, maar dat ex-partners kunnen kiezen voor conversie van ouderdomspensioen én partnerpensioen. Doen ze dat niet dan wordt het pensioen niet verdeeld. Mocht in dat geval het huwelijk later toch ontbonden worden, dan wordt alsnog verdeeld zoals bij echtscheidingen.

De ex-partner kan kiezen voor behoud van bijzonder partnerpensioen

Indien de ex-partner een bijzonder partnerpensioen wil behouden, kan hij/zij ervoor kiezen het dit partnerpensioen buiten de conversie te laten. Als wordt aangesloten bij de methodiek die geldt voor echtscheidingen, kan de partner dus nog steeds kiezen voor het bijzonder partnerpensioen (maar is dit niet de standaard).

Behandel echtscheidingen en scheidingen van tafel en bed gelijk

Het huidige wetsvoorstel biedt bij scheidingen van tafel en bed, al dan niet gevolgd door een ontbinding van het huwelijk, niet de mogelijkheid om ouderdomspensioen én partnerpensioen te converteren. Ons voorstel is om dat wel mogelijk te maken door echtgenoten een keuze te geven om ouderdomspensioen én partnerpensioen te verdelen:

- op het moment van de scheiding van tafel en bed; of
- op het moment van de ontbinding die (eventueel) volgt de scheiding van tafel en bed.

Het aantal scheidingen van tafel en bed is zeer beperkt, maar ook bij deze scheidingen kan de wens bestaan ouderdomspensioen én partnerpensioen te verdelen. Volgens het huidige wetsvoorstel is dat niet mogelijk en kan alleen het ouderdomspensioen worden geconverteerd.

Aanbeveling voor samenwonenden: De wet kan eenvoudiger en begrijpelijker als samenwonenden de **keuze** krijgen om, net als gehuwden en geregistreerde partners, het ouderdomspensioen en partnerpensioen te verdelen (opt-in). Ook als er geen afspraken worden gemaakt over uniformering van het partnerbegrip zouden pensioenkepels dat graag gerealiseerd zien.

NB: het is nu zo dat een bijzonder partnerpensioen standaard wordt afgesplitst als samenwonenden bij de uitvoerders bekend zijn en het einde van de relatie wordt doorgegeven. Echter volgens de pensioenkepels zouden zij ook dezelfde verdelingsafspraken moeten kunnen maken als gehuwden of geregistreerde partners. Ook, of misschien wel juist, bij samenwonenden is het belangrijk om goede afspraken te maken. Op basis van een vrijwillige keuze voor pensioenverdeling, zodat geen automatische afsplitsing meer plaatsvindt.

Ad 3. Alleen keuzes mogelijk maken als die noodzakelijk zijn of waarde toevoegen voor de partners

De keuze die partners op basis van het wetsvoorstel hebben zijn:

- Kiezen voor de standaardverdeling 50–50 van het pensioen opgebouwd in de huwelijkse periode
- een ander percentage (0–100 tot 100–0); of
- een andere periode
- en dan ook nog deze keuzes per pensioensoort.

Dit is overigens nog niet eens een uitputtend overzicht van de vele opties die mogelijk zijn.

De koepels pleiten ervoor om het wetsvoorstel waar mogelijk verder te vereenvoudigen.

De keuze voor een andere periode zou beperkt moeten worden tot:

- a. een ander deel dan de helft over de huwelijkse periode wordt verdeeld, en/of
- b. een deel van het opgebouwde pensioen voorafgaand aan de huwelijkse periode.

Het pensioen bij onderdeel b zal veelal gaan over de situaties waarin de ex-partners voorafgaand aan het huwelijk samenwoonden. Immers, tijdens de samenwoonperiode was sprake van een partner in de zin van de pensioensregeling. Wij kunnen ons voorstellen dat er bij een scheiding behoefte kan zijn om deze samenwoonperiode te betrekken in de pensioenverdeling. Uiteraard heeft het betrekken van de samenwoonperiode ook impact op de uitvoering, maar de koepels vinden deze uitbreiding gewenst gezien de behoefte van ex-partners om het pensioen opgebouwd tijdens de samenwoonperiode eveneens te verdelen als een huwelijk volgde op de samenwoonperiode.

Ad. 4. Keuze voor een klein bijzonder partnerpensioen niet logisch en onevenredig duur

De Pensioenfederatie en het Verbond van Verzekeraars zien dat de wet bepaalt dat er geen recht is op pensioenverdeling als het te verdelen ouderdomspensioen lager is dan de afkoopgrens (2020: € 497,27 bruto per jaar). Volgens de wet ontstaat er, wanneer het kleine ouderdomspensioen niet wordt verdeeld nog wel een klein bijzonder partnerpensioen. Op basis van een representatieve steekproef onder pensioenfondsen met veel kleine pensioenen is het gemiddelde kleine pensioen circa 125 euro. Het kleine bijzonder partnerpensioen zal gemiddeld lager zijn dan nog geen €8 bruto per maand (uitgaande van een partnerpensioen dat maximaal 70% is van het ouderdomspensioen). Er wordt dus een veelheid aan kleine pensioentjes gecreëerd. De pensioenkoopels vinden een goede partnerpensioenregeling belangrijk, maar zijn van mening dat deze nieuwe categorie kleine pensioenen van onvoldoende betekenis zijn voor een adequaat inkomen en leiden tot een onnodige complexiteit. Het vervolgens toekennen van een veelheid aan keuzemogelijkheden aan die kleine pensioentjes maakt het systeem hopeloos complex. Dit kan worden voorkomen door de wet aan te passen zodat het kleine partnerpensioen bij de deelnemer blijft.

Aanbeveling: Houd klein bijzonder partnerpensioen buiten de scheiding. Het draagt vanwege de hoogte (onder de afkoopgrens) niet bij aan een adequaat pensioen en leidt wel tot extra complexe regelgeving en bijbehorende kosten. Onze aanbeveling betekent dat klein partnerpensioen niet wordt verdeeld, maar bij de deelnemer blijft.

Informatie:

Wanneer het te verdelen ouderdomspensioen onder de afkoopgrens ligt, en er dus geen conversie plaats vindt, verwerft de ex-partner het kleine bijzonder partnerpensioen op basis van de Pensioenwet.

Aan dergelijke kleine bijzondere partnerpensioenen koppelt het wetsvoorstel vervolgens diverse uitruilmogelijkheden voor zowel de ex-partner als de pensioenuitvoerder:

- De ex-partner krijgt in het wetsvoorstel tot aan de pensioendatum de tijd om een klein bijzonder partnerpensioen om te ruilen in een nog kleiner ouderdomspensioen. Dit ouderdomspensioen ligt ver onder de afkoopgrens. In het beste geval enkele euro's bruto per maand. In het slechtste geval enkele euro's bruto per jaar.
- De pensioenuitvoerder behoudt het recht om een klein bijzonder partnerpensioen af te kopen, tenzij de ex-partner bewust ervoor heeft gekozen om het partnerpensioen uit te ruilen in ouderdomspensioen.

De administratie van kleine bijzonder partnerpensioenen is complex en duur. Het levert de ex-partner in termen van pensioenresultaat weinig op.

Bijtijds lagere regelgeving in verband met voldoende tijd voor zorgvuldige overgang

De communicatie en administratieve afhandeling hoort in het geval van een emotioneel beladen gebeurtenis zoals een scheiding zorgvuldig te gebeuren. Ook de communicatie dient zorgvuldig te zijn. De definitieve lagere regelgeving van de wet is op het moment van schrijven van dit paper nog niet voorhanden. Dat is echter wel nodig voor het automatiseren van conversie als default in de IT-systemen en het aanpassen van de communicatie-uitingen. Scheidingsprofessionals zullen zich ook moeten voorbereiden.